

Szembetűnő, hogy az egyetemi hallgatók közül 123 hangsúlyozza az iskolán kívüli hatások jelentőségét a jellem fejlődésében, ami azt jelenti, hogy az iskolán kívüli környezetnek nem eléggé méltányolt jellemnevelési értéke van.

Fontosnak tartják a vallomások az anyagközlés módját, amennyiben a hallgatók kétharmad része panaszkodik arról, hogy a helytelen tanítási módszer igen kedvezőtlen hatást gyakorolt jellemére. Ezért szükségesnek tartják, hogy vizsgálat tárgyává tegyék a módszertani és tanítástani hibákat és javításukról gondoskodás történjék. A visszaemlékezők, tapasztalataik alapján, azt ajánlják, hogy a tanítást és nevelést a mindennapi élettel közvetlenebb kapcsolatba kell hozni. Különösen figyelembe veendő az egyéni különbözőség. Lehetőség szerint már a tantervnek számolnia kell a tanuló szükségleteivel. Sokat tenne ezirányban az osztálylétszám csökkentése, az az egyévi tanácsadás és vezetés tökéletesítése. A válaszokból megszivlelésre méltóan cseng ki, hogy a szülői ház és az egyház kedvezőbb hatást gyakorolnak a jellemfejlődésre, mint az iskola. A megállapítások kétharmada azt bizonyítja, hogy a büntetés nem hat jótékonyan a jellemre. Az iskolai nevelés sokszor két kellemetlen és káros eredményt idéz elő: féltelmet és csökkentértékűségi érzelmet vált ki, amelyek nyomán a tudat alatt engedetlenség, tiszteletlenség és gyűlölet lappang.

Dr. Bittenbinder Miklós.

VEGYES

„A néma nemzet.“ Dr. Balogh József több idegennyelvű magyar folyóirat szerkesztője előadást tartott Szegeden a „néma nemzetéről“, vagyis édes magunkról, Magyarországról, s kifejtette, hogy más és nagy nemzetek között való érvényesülésünk legelső sorban nyelvtudásunktól függ. Előadásában oly sok hangot ütött meg, hogy pedagógiai szempontból is érdemes visszatérni a kitűnő előadó eszméire. Nem vitás, hogy minél kisebb egy nép és nemzet, annál inkább szüksége van fiainak idegen nyelvtudására, különösen, ha oly nyelvcsaládba tartozik, mint a magyar. A nemzetnevelés végső célküzéseinek szempontjából — tehát nagy fontosságot kell az iskola (a középiskola) ez irányú tevékenységének tulajdonítanunk. Nem közömbös a nemzetnevelés érdekeinek szempontjából, mily élő idegen nyelvekkel ismerkedik meg iskoláinkban a jövő nemzedéknek különösen az a rétege, melytől mindenki az irányítás átvételét várja. Nem mindegy az, vajjon a német, angol,

olasz vagy francia nyelv útravalójával bocsátja ki az „életbe“ ifjúságunkat az iskola és ugyancsak nagyon megfontolandó az a kérdés is, vajjon mily módszerrel történik az idegen élő nyelvek tanítása és minő eredménnyel? Balogh József előadását az általában vett aktualitáson kívül még az is érdekessé tette, hogy a közoktatásügyi miniszter, ismeretes célküzésében a modern nyelvek gyakorlatias tanítását tette feladatává középiskoláinknak s ezt a feladatot különválasztani kívánja a modern nyelvű irodalomtanításnak tisztán „művelő“ (esztétikai) jellegű eddigi céljaitól. Ez a felfogás, úgy látszik, egyre jobban uralkodóvá válik a közvéleményben is, mely általában mindig is azt kívánta s várta az iskolától, hogy gyakorlati nyelvismereket nyújtson, vagyis, hogy megszólaltassa idegen nyelven is a „néma nemzetet.“ A modern nyelvek gyakorlatias célú tanításának eszméje azonban a tisztán „általános műveltségre“ vezető középiskola elméletével nem egyeztethető

össze minden nehézség nélkül. A magyar művelődést nyújtó középiskola klasszikus elméletírója, Fináczy Ernő valamikor nagy határozottsággal hirdette, hogy „a középiskola nem nyelviskola,“ — mert igazi rendeltetése a humánus műveltség megalapozása a növendékekben. . . Ez a probléma, mint látjuk, eleven erővel él a köztudatban is és nemcsak a hivatásos nevelőket foglalkoztatja. A végső megoldást a közoktatás irányítóinak és munkásainak közösen kell megtalálniuk s nem kétséges előttünk, hogy a megoldás bizonyos kompromisszum alakjában fog létrejönni és törekedni fog megtartani az idegen modern nyelvek irodalmának tartalmi értékeit is a maga számára, meg a nyelvi gyakorlati készséget is minél nagyobb mértékben kifejleszteni. — Egy más érdekes gondolat is felkeltette a neveléstudomány szempontjából vizsgálódók figyelmét Balogh József előadásában. Balogh József — szinte az antik bölcs bánatával — siratja a magyar stílus és szónoklat hanyatlását; ugyanakkor azonban, mikor a szónoklat jelentőségét szinte a klasszikai ókor szemével nézte, nem feledkezett meg ennek a műformának modern jelentőségéről sem. Eszünkbe juthat, hogy korunk néhány jellegzetes államilakulásában a „vezéreknek“ és szónokoknak mily nagy szerep jut. A régiek a politikai vezérszerepnek, az államalkotás- és irányításnak egyik lényeges kellékét és összefoglalását épen a „szónokban“ látták, — de úgy látszik a mai időkben is sokan gondolnak arra, hogy a társadalom és állam vezetőit fel kell szerelni a szó hatalmával és művészetével. Törekednünk kell azonban, hogy a szó nemes művészete népcsalássá, demagógiává ne fajulhasson, s hogy a korszerű, tömegszuggeratívóvá fajult pszichoteknikává fokozott szónoklatot visszavezethessük a régi nemes eszmei magaslatához, mely a szónokoknak ebben a meghatározásában nyert

kifejezést: „orator est vir bonus“. A szónoknak mindenekelőtt „jó embernek“ kell lennie, azaz magasrendű erkölcsi személyiségnek. Az iskolának nem agitátorokat és brávókat, hanem értékes személyiségeket kell nevelnie.

V.

Újabb adatok a bejáró tanulók problémájához.

„A bejáró tanulók“ című értekezésemben¹ feldolgoztam az 1934/35. tanév középiskolai értesítőinek a bejáró tanulókra vonatkozó statisztikai adatait s az igazgatói jelentések és a saját megfigyelésem alapján igyekeztem rámutatni azokra a hatásokra is, amelyek a bejárással kapcsolatosak. Már egy év adatainak a feldolgozása is azt mutatja, hogy a kérdés vizsgálata közben súlyos anomáliákkal találkozunk és hogy a bejárásnak — még a miniszteri rendelet engedélyezte keretek között is — egészségügyi, tanulmányi és erkölcsi téren egyaránt veszélyes hatásai lehetnek.

Nem érdektelen tehát a további adatok feldolgozása sem, hogy majd több év adatai alapján állapíthassuk meg, vajjon emelkedik-e vagy csökken a bejárók száma, vajjon az illetékesek tettek-e megfelelő intézkedéseket a bejáró tanulók számának a csökkentésére, másrészt a káros hatások ellensúlyozására, s hogy ezen intézkedéseknek megvolt-e a várt eredményük.

Ez alkalommal az 1935/36. tanévi értesítők adatait állítottam össze. A kívánt teljességet most sem érhettem el, mert csak 153 iskola értesítője állott rendelkezésemre. Ha nem számítjuk a 3 katonai reáliskolát, ahol nincs bejáró tanuló, akkor csak 10 intézet értesítője hiányzik, ezeknek az adatai pedig nem

¹ Megjelent „Tanulmányok a neveléstudomány köréből“ (Acta: Sectio Philosophica; Tomus VIII., Fasc. 1.) 83—104 lapjain. Szeged, 1936.